

הכתב והקבלה ויקרא פרק א פסוק ב

קרבן. נקרא כן משתי בחינות, האחד מצד היותו נקרב אל המזבח, והב' מפני שהמעשה ההיא יעשה קריבה רבה בין הבעלים המקריבים אותו ובין האלהים, וכמ"ש ומי גוי גדול אשר לו אלהים קרובים אליו:

תכלית כל קרבן להביא התקרבות בין האדם לה'.

הכתב והקבלה ויקרא פרק א פסוק ג

לרצונו. יביאנו בכוונה שיהיה לו לרצון לפני ה' להפיק רצונו של המקום ב"ה, כך פירשוהו ע"ד הפשט, אמנם כנוי הוי"ו לא יסכים לזה, כי לשון לרצונו יש לדרוש לרצון הדבק במקריב, והיה מן הראוי לומר לרצון לו, בשתי תיבות, וכת"א לרעוא ליה, ועוד דכוונה זו יש לה מקום בדברים שהם עיקר הכפרה, כזריקת הדם והקטרת החלבים לא כשיביאווהו הבעלים מביתם לפתח העזרה. ויותר יתיישב לפי הענין מ"ש הרי"א: לרצונו לפני ה', ר"ל שיקריב האדם א"ע ורצונו וחפצו לפני ה', כאלו המקריב מורה חיוב הקרבת עצמו בכל כחות נפשו לעבודת בוראו, ושכל מאווי וחפצו הם לדבקה בו ולעלות על מזבח קדשו הרוחני כמו שיעלה אותו העולה על מזבח בית מקדשו בארץ, ובזה יתרצה העבד אל אדונו ויעשה נחת רוח לפניו, וזה נאות מאד שיבאר לנו הכתוב בזה התכלית המכוון בכל מיני הקרבנות. אמנם עדיין מלת לרצונו אינו מבואר היטב לפי זה, לכן נ"ל שהוא מענין אז תרצה הארץ, והרצת את שבתותיה (בחקותי כ"ו) שפי' הראב"ע ור"ש ב"מ ענין השלמה, וכן עד ירצה כשכיר יומו (איוב י"ד) וכן כי נרצה עונה (ישעיה מ'), כי דבר הבא להשלים חסרונו של דבר אחר, בזה הדבר נתרצה ונתפייס, ..וטעם יקריב אותו לרצונו לפני ה', שהבעלים בעת הבאתם את קרבנם יכוונו שהקרבת בהמה זו היא באה תחתיו ובמקומו, כי ימצא א"ע מחוייב בראותו את זביחת הבע"ח ונתוחו ושרפתו יחשוב בלבו כי כל אלה הדברים היו ראויים להעשות בגופו ובאבריו ובחלבו ובדמו, והבהמה תהיה תחתיו להשלמתו, וזהו לרצונו שבעל הקרבן בהתיצבו עליו ורואה פרטי העבודה בו בתפלותיו ובודויו בעת סמיכתו על ראש הקרבן, יתבונן היטב אל הפרטיים הנעשים בפועל בקרבנו עד שתהיה התכונה קבועה בנפשו. כי הנפעלות בעת העשותן בפועל יעשו רושם גדול בנפש, ובזה תהיינה כל פעולותיו מן אז והלאה מכוונות רק לרצון לפני ה' בעיונו ובמעשיו וידבק בו.

לפי האברבנל, אדם צריך לכוון את רצונו כלפי הקב"ה, וזה יקרב את עצמו לו יותר. אדם צריך להקדיש כל כוחותיו לה'. מוסיף הכתב והקבלה, כל שהאדם על ידי מעשיו רואה שהוא היה צריך להשרף עבור חטאיו, ויעזור לו לעשות תשובה שלמה.

הכתב והקבלה ויקרא פרק א פסוק ד

ונרצה לו. יסכים ברצונו לנקות עצמו מכתמי פשעיו וחטאיו, מלת ונרצה על הרצון הפשוט העולה קרב לב איש לעשות דבר מה, כענין לעשות כרצון איש ואיש, והנפעל יורה על שיתפעל האדם בעצמו בשימת לב ונפש על חטאיו ורוע מעשיו וגדולת מי שחטא נגדו, עד שתטהר מחשבתו, ויעלה ברצון נפשו הטהורה ההסכמה להתחרט ולהתודות על מה שעשה נגד רצונו ית', ודומה מלת ונרצה,

למלת ונמכר (כי ימוך אחיך ונמכר) ולמלת ונגאל (או השיגה ידו ונגאל) שהוא פועל בעצמו המכירה והגאולה, כן ונרצה שהוא פועל בעצמו את רצונו, ומלת לכפר פי' להתודות כמו וכפר בעדו ובעד ביתו (לקמן ט"ז ו') שפי' יתודה עונותיו ועונות אנשי ביתו כמש"ש רש"י, וכתיב"ע כפרה באשתעות מליא, והיינו וודוי דברים. ובזה המקרא על מקומו, וסמך ונרצה, וכדעת רבותינו כל הסומך מתודה על קרבנו וודוי דברים, והיא העיקר התכליתי המכוון בכל הקרבנות

וסמך, והתודה, וממילא, ונרצה, על ידי עצמו, יכריח את עצמו לעשות תשובה שלמה על ידי חרטה ועזיבת החטא. כל מהלך הקרבן כדי שיבוא לידי מסירות נפש ותשובה גמורה על ידי שחיטת הקרבן.

הכתב והקבלה ויקרא פרק א פסוק ט

עולה אשה ריח נחות. היטב אמר בזה בס' מעשי ה' (מאמר ב' פ' כ"ז) מה שנאמר בקרבנות ריח ניחח לה', לא לספר מעלת הקרבנות בא כ"א מעשה האיש ומחשבותיו, **כי המביא קרבן לא יחשוב שבקרבנו לבד נתכפר עונו, אבל יעלה בדעתו שקרבנו אינו כ"א ריח ניחח אל מה שהוא עתיד לעשות, ואם איננו מתקן מעשיו נאמר עליו: למה לי רוב זבחיכם, והושאל אליו ית' לשון ריח ניחח, כי כאשר הריח הטוב הבא מרחוק עד על הדבר בעצמו היותו טוב, כמו כן יהיה הקרבן לפני ה' כמבשר על המעשים הטובים שעתיד המקריב לעשות מכאן והלאה, ונקרא ריח כי על כל דבר נרגש אל המרגיש טרם בוא אליו יושאל לו בלשוניו לשון ריח כבאיוב מרחוק ריח מלחמה שפי' ירגיש, ואמר א"כ כל המביא קרבן יתן דעתו לעשות תשובה ולהתקרב אליו ית' עד שמקרבן זה יריח ה' מעשיו הטובים שיעשה מהיום, עכ"ד. ולתת תבלין לדבריו הנעימים יש לי לבאר שאר תיבות המאמר ג"כ על כוונה זו, והוא, **עולה, להתעלות ולהתרומם במעלה ובחשיבות המעשים והמדות, הפך הירידה למדרגה התחתונה במעשים ומדות הפחתיות ובזוייות** כענין "ואת עלית על כולנה", כי המעשים הטובים הם נעלים ומרומם לחשיבותם:**

אשה, להשאר אמיץ וחזק על משמרת עבודת ה' מענין זכרו זאת והתאוששו (ישעיה מ"ו) דתרגומו ואתקפו, והוא ההתחזקות בדעות ישרות ובמעשים נכונים לבלי השתנות אל הפוכם בכל המון התאוות הזמניות המתרגשות לבא אל תוך חדרי לב האדם: ריח ניחוח, שירצו לה' מעשיו הטובים ודרכיו הישרים אשר יבחר לעשות מהיום והלאה, כי המע"ט מכונים בשם ריח, ריח לו כלבנון, ואמרו רז"ל ריח עולה, ריח תפלה, ריח מעשים, ומזה וירח את ריח בגדיו, עמש"ש. ובירח ה' את ריח הניחוח העירוני כוונה אחרת קרובה לזה. וליתר ביאור ארחיב קצת הדברים והוא: **ריח נחות: השפלת הרוח והכנעתו, ריח כמו רוח, כן ריח עם רוח, כי גם שם ריח, שהונח על הקטור הרוחני העולה מן המריחים הוא משם רוח; כי כל פעולת הריח תחלתו אמצעותו וסופו הוא ע"י הרוח, הרוח האוירי שבתוך חלולי המריח ידחה הקטור הרוחני חוצה לו, ואז יתפשט הלאה ע"י הרוח ויגיע אל החוש והוא מקבלו ע"י נשיבת רוח... וכבר מצאנו שישמש המקרא פעל ריח ע"ש הרוח (ישעיה י"א) והריחו ביראת ה' שפירש"י ימלא אותו רוח יראת ה' ודומה בזה שם ריח לשם טעם, אשר יורה על בחינה גשמית ממשית, כמו וחיך אוכל יטעם, ועל בחינה שכלית כמו טעמו וראו כי טוב ה', כה שם ריח יורה על התפשטות קיטור הגשמי ועל התפשטות חפץ ורצון הפנימי, וכבר מצאנו התחלפות וי"ו של שם רוח ביו"ד, והורדתי בריחים כולם (ישעיה מ"ג) שפי' בספינות לפי שהולכים ברוח כמ"ש ר"ש ב"מ. וכן בס' הבהיר פי' ריח כמו רוח, דאיתא התם: לריח נחות: הרוח יורד ומתאחד בצורות הקדושות ומתקרב ע"י הקרבן והיינו דאקרי קרבן, ע"כ:** ניחוח, שרשו נוח ויורה על השפלה וירידה, כאשר יניח ידו (פ' בשלח) הפך כאשר ירים ידו. וכ"ד

רבותינו באמרו (זבחים מ"ו) לשם נחת רוח כלומר לשם השפלת הרוח והכנעתו; נחת כמו ונחת זרועו יראה (ישעיה למ"ד) ר"ל השפלת זרועו והורדתו (ע"ש רש"י ור"ש ב"מ), מפני שמי נחת הוא (מלאכי ב') שהוא לשון הכנעה (כברש"י ברכות די"ב), וכפל החי"ת בנחוח להורות על חוזק ההשפלה והכנעה. ושם רוח יורה בכ"ק על הכח הגדול שבנפש האדם שבו חושב מחשבות כמ"ש רנ"ו כי נטועים בנפש האדם כחות והפוכי כחות, ואלה הכחות שוקטים נחים בנפש, לא ימושו ממקומם ואינם מתפשטים בלב כלל כל זמן שאין הרוח נושב בהם, הדמה בדעתך שהאדם יושב ואינו חושב מחשבות כלל, לא ירגיש שום כח מכחות נפשו, לא אהבה ולא שנאה לא רחמים ולא אכזריות, עד שיתעורר אחד מהם על ידי הרוח, על דרך משל שהחל לחשוב ברוב עשרו ברוחב לבבו יתפשט רוחו בכח הגאווה שבו וירויחנה עד שתמשול בלב ועבר עליו רוח הגאווה ותמלא הנפש כולה מחשבות גאווה, וכן באיזה כח שיתלבש הרוח ויוציאהו ממסגרותיו וירחיבנה וכמ"ש ועבר עליו רוח קנאה ולא יכול עוד להתאפק, וקנא את אשתו, כי כשהרוח יגביה עצמו ועולה על הלב יבא לידי המעשה, וכן בכל דבר ודבר לטוב ולרע; ומדת שפל רוח הוא שרוחו שפלה בקרבו ואינו מגביה עצמו, לפי שמשפיל רוחו ומכניעו למטה ואינו מניחו לעלות על הלב, וכשמתלבש בכח ידוע שאינו נכון כפי דרך חכמת התורה, משפילו למטה וכובש אותו במקומו, וזו מעלה נפלאה, כי בהיות הרוח נשפל ולא יעלה כ"א ברצון האדם, יוכל לקיים כל המצוות ולהשתמר מעון, וזהו תכונת הצדיק הגמור, רוחו שפל בקרבו ודעתו וחכמתו מושלים על רוחו, מעירים אותו לעת הנכון כפי התורה והחכמה ויצוהו להתלבש במדה ידועה, ולהעלותה לפעול בה פעולה של חכמת התורה, וכל מי שאינו שליט ברוחו ומניחו להגביה עצמו כפי שרירותו, כמעט יעבור על קלות וחמורות, אבל המושל ברוחו ושולט עליו להשפילו עד שלא יעלה כ"א ברצון הלב בחכמה ודעת, יוכל לקיים הכל ותעלנה ביזו תורה ומע"ט, והכנעת הרוח והשפלתו הוא העיקר בכל הקרבנות, כדאיתא במכדרשב"י (פנחס ר"מ) זבחי אלהים רוח נשברה וגומר... וכ"ז כללה התורה בלשון ריח ניחוח בכל הקרבנות, והוא הנחת רוח שאמרו רבותינו

עיקר תכלית הקרבנות שיהא אדם שפל רוח, שעל ידי זה יוכל לשומר עצמו שלא יחטא עוד. שהמח שלו ישלוט על הרוח.

הכתב והקבלה ויקרא פרק ד פסוק כג

או הודע אליו. כמו אם הודע, יש הרבה או משמשים בלשון אם (רש"י) ויתכן שבכוונה שינה הכתוב לכתוב מלת או, שיש בו גם הוראת מלת אולי כלומר הלואי כמו או אז יכנע לבבם הערל (בחקותי כ"ז מ"א) ע"ש רש"י, ומסתעף מלת או משרש אוה, אוה למושב לו, בכל אות נפושם, שענינם חפץ ורצון, ויש א"כ במלת או הוראה משותפת, כמלת אם לתנאי, וכמלת הלואי ואולי, יטעמו כטעם שניהם, כלומר תנאי רצוני והוא הנרצה בכאן, כי כשיזדמן חטא לאדם בשגגה בלא ידיעה טובה גדולה הוא אליו אם יתודע לו שגגת חטאו בכדי שיפקח על נפשו מכאן ואילך להתבונן היטב על כל תנועה ממעשיו שלא תארע עוד תקלה לידו, והזהר כל אדם לפשפש תמיד במעשיו ולמשמש בהם ולראות אם הם כלם זכים ונקיים ואין בהם מכשל עון אשר חטא, ואשרי לו לאדם אם תתודע אליו השגגה שנזדמנה לידו למען ידע להבא וישמור לנפשו בזהירות יותר גדולה, כי יראה גודל חיובו לדקדק בכל מעשיו ולשקול דרכיו במאזני צדק, כי כמו שבחלאי הגוף נוח לו לאדם אם ירגיש מיד בראשית חליו כי אז הרפואה קלה עליו, כי אם ראשית החלי היא בלתי נרגשת היא הולכות ומתרבה עד שכמעט אין תרופה למכתו, ככה נוח לו לאדם להתודע מיד משגגת מעשיו בעוד שלא התגברה עליו חלי נפשו כי אז רפואתה קרובה וקלה עליו, לכן אמר הכתוב כאן או הודע אליו

חטאתו (תנאי רצוני) כלומר הלואי שישים אל לבו לפשפש ולמשמש ויתודע שגגו - והתבונן כי רק כאן בנשיא, ובפרשה שאחר' בנפש אחת תחטא, אמר קרא לשון או, כי ליחיד אפשר ששגגת חטאו ישאר תמיד בהעלם לנפשו, אמנם דעתו נוחה עליו יותר אם יתודע לכן אמר בו לשון או, כי חפצו ורצונו להתודע, אבל למעלה בכל עדת ישראל ישגו אמר סתם ונודעה החטאת, כי שגגה כזו בודאי תתודע, דלא משכחת לה שכל הסנהדרין וכל הקהל שעשו על פיהם, כולם ישארו תמיד בהעלם שגגתם, ובודאי יתודע לאחד מהם, לכן לא יתכן שם לומר מלת או שהוא לשון הלואי, (עמ"ש נשא ה' למ"ד) או איש.

זהירות הוא השלב הראשון של עבודה במסילת ישרים, שאדם צריך לדעת בדיוק מה הוא עושה כדי לדעת מה לתקן.

הכתב והקבלה שמות פרק יז פסוק טז

(טז) כי יד וגו' מלחמה לה'. באורים שונים נאמרו ע"פ זה ולכלם יתנגד האתנח אשר יפסיק בין רישא לסיפא דקרא, לכן נ"ל להיות הנהגתו ית' בעולם התחתון הוא באמצעות השמים וחיליהם כפי מה שהשפיע בהם טבע מסודר לחייב באלה התחתונים מה שיורו צבאי השמים בתנועותיהם ובמצביהם, וע"כ כנו המקראות את הנהגתו הזאת בשם כסא, כמו השמים כסאי, ה' בשמים הכין כסאו, כי באמצעותם הכין כסא הנהגת טבע עולם התחתון, וזה גם כאן ענין כס ית'; ושם יד כאן אינו חוזר על ה' כ"א על משה שנאמר עליו בענין זה וירם משה את ידו, והודיע משה לישראל במאמרו זה את תוכן המובן מהרמת ידו למעלה, כי היתה להורות שלא יעלה על לב בני"י שיתגברו במלחמה זו מכח ידיהם וזרוע גבורתם תושיע למו, כ"א יד ה' תעשה זאת הוא יעשה להם חיל, עז"א, כי יד על כס ית'. כלומר הרמת ידי אל השמים שהם כסא ה', היא היתה להורות כי מלחמה לה' בעמלק. כלומר הוא ית' ילחום במלחמה זו בעמלק, הוא ישלח עזרו מקדש וידכא תחת כפות רגלינו את המתקוממים האלה, (מלת על הוא במקום אל כבמקומות רבות), והוסיף עוד האיש האלהים להודיעם, שבכל דור ודור כאשר יעמדו השונאים עלינו לכלותינו הוא ית' יעמוד לנו למגן וצנה, ולעולם לא נשים מבטחינו אל הכנות טבעיות והשתדלות בני אדם, כי שוא תשועת אדם, ועזרתינו תמיד יהיה לנו מאל המושיע, וזהו שחתם "מדור דור".

עלינו לשים ידינו למעלה ולבטוח בה', שרק הוא יכול לעזור לנו נגד אויבנו.